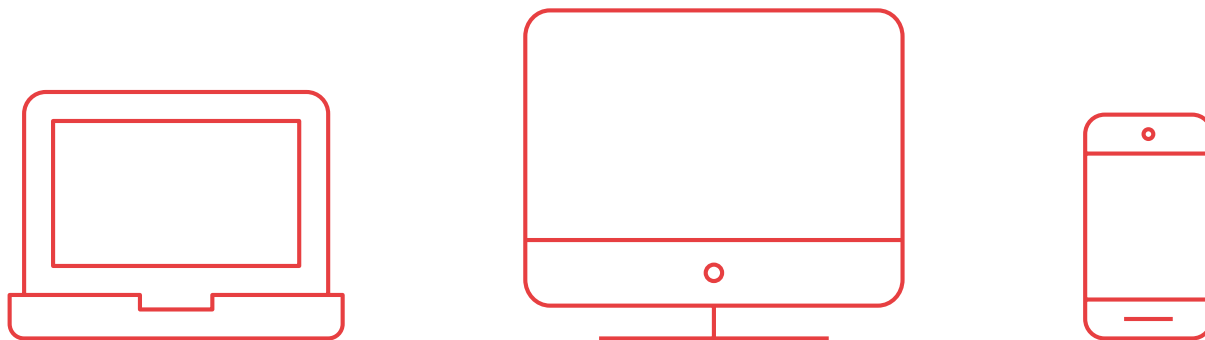

Tre cirkulära guider för IT-prylar

Köpguide: Begagnad dator eller mobil

IT-prylar har längre livslängd än vad de flesta tror. En tre-fyra år gammal dator är ofta fullt tillräcklig för att arbeta med Officeprogrammen, hantera filer och bilder, surfa, spela datorspel eller streama film. Men använd listan nedan innan du slår till.

1. Proffs- eller konsumentdator? Välj en så kallad proffsdator som är byggd för företagsanvändning och håller mycket högre kvalitet än billiga konsumentdatorer. Dessa skillnader finns inte i mobilvärlden, men däremot har mer avancerade mobiler i regel längre livslängd.
2. Googla modellen och läs omdömena: vanliga fabriksfel är i regel kända och härigenom får du också en indikation på marknadsvärdet.
3. Teknisk prestanda för datorer. Undersök vilken processor som den är utrustad med. i3 funkar för alla vanliga program men om du vill ha en lite vassare dator så bör du satsa på i5 eller i7. Undersök även storleken på RAM-minnet/arbetsminnet - 4 GB räcker ganska väl, men 8 GB gör att datorn kan hantera fler program samtidigt. När det kommer till hårddisken är 120 GB standard i proffsdatorer, men många klarar sig med mindre lagringskapacitet med tanke på att de flesta streamar filmer och lagrar filer genom molntjänster. Information om processor och RAM-minne hittar du genom att söka på "Systeminformation" medan specifikationen för hårddisken finns under "Den här datorn". I Macdatorer är allt samlat under äppel-ikonen och "Om den här datorn".
4. Handlare eller privatperson? Alla seriösa begagnathandlare har testat produkterna och ger även garanti vilket är en trygghet. Om du köper privat bör du själv testa och besiktiga produkten ordentligt. Koppla upp den och testa att wifi, dvd och samtliga tangenter fungerar. Notera också batteriets kapacitet. Tio minuters aktiv användning bör inte dra mer än 10 % av batterikapaciteten. Gäller även mobiler.
5. Trögstartad? Tar det lång tid för datorn eller mobilen att komma igång eller för att öppna program? Det kan bero på att hårddisken är full eller trasig eller att arbetsminnet eller processorn är för klen. Ett varnings-tecken med andra ord. Läs hur du uppgraderar till SSD-disk nedan.
6. Raderad & rensad? Om du handlar privat finns det risk att ägarens gamla filer och bilder finns kvar på hårddisken medan seriösa handlare raderar disken ordentligt med särskilda programvaror. För att bli av med all information krävs att du eller säljaren dataraderar hårddisken. Läs mer nedan.
7. Programvaror i datorn. Ta reda på vilket operativsystem som finns installerat och om det fortfarande uppdateras av leverantören (Windows eller Apple). Windows 7 saknar t ex support från Microsoft från januari 2020 och det gör datorn sårbar för virus. Windows 10 är ett bättre val idag. Behöver du speciella programvaror, som ordbehandlingsprogram? Undersök vad som medföljer.
8. Extra koll på Apple-prylar. Apple tillåter maximalt tre unika iCloud-aktiveringar per produkt. Om du är den fjärde användaren så innebär det att iCloud eller Applekonton måste aktiveras från någon annan Appleprodukt för att du ska kunna använda din begagnade pryl fullt ut.

Förläng livslängden på dina prylar

Uppgradera, rekonditionera och förbättra – så ger du prylarna längre liv.

1. Blås bort dammet. Fläktarna i elektronikprodukter drar till sig damm, vilket kan hindra luftintaget och leda till överhettning och brand. En årlig rengöring både förebygger haverier och förlänger livslängden. Gör så här på en laptop: skruva av locket på undersidan, använd tryckluft på burk (inte dammsugare som kan skada elektroniken) och blås först bort dammet på insidan och blås sedan ur fläktar och fläktkanaler. Klart.
2. Supersnabbt med SSD-disk. Det är fortfarande vanligt att datorer är utrustade med en mekanisk hårddisk. Byt ut den mot en SSD-disk (Solid State Drive) så dubblas läshastigheten från hårddisken, datorn drar mindre ström och får längre batteritid och dessutom förkortas starttiden till ett par sekunder.
3. Mer minne. Blir datorn långsam när du har många program igång samtidigt? Då kan det vara dags att utöka RAM-minnet (arbetsminnet). Det är billigt och enkelt att göra själv. Många datorer har 4 GB i RAM-minne. Uppgradera till 8 GB eller mer och allt går snabbare.
4. Vårda prylarna. Använd skärmskydd och stötskydd till mobiler och fodral för laptops så undviker du onödigt slitage och står bättre rustad mot olyckor.
5. Släng ut bloatware. Om du köper en ny dator med Windows medföljer i princip alltid ett flertal olika programvaror från tillverkaren, så kallade Bloatware, som de flesta inte använder men som tar upp mycket minneskapacitet och processorkraft. Genom att avinstallera de program du inte behöver, frigörs utrymme på hårddisken och datorn får högre prestanda. Det gör stor skillnad. Om du köper en begagnad dator med en ren Windows-licens från en handlare så slipper du bloatware från början.

Säljguide: Datorer och mobiler

Se till att de prylar du inte längre behöver kommer till nytta igen. Det är alltid bättre för miljön än att kasta produkterna på återvinningen.

1. Överför all data till din nya dator/mobil eller till en extern hårddisk. Glöm inte att plocka ur eventuella minneskort och ditt SIM-kort.
2. Nu till det viktigaste steget - radera all data som lagrats i produkten. Du vill ju inte att andra ska ha tillgång till din information eller bilder.

Datorer:

Det räcker inte att slänga filerna i och sedan tömma papperskorgen, utan du måste genomföra en riktig hårddiskradering för att vara säker på att informationen försvinner. Det finns många gratis raderingsprogram som är enkla att använda, t ex www.dban.org och www.killdisk.com

Mobiler:

Här skiljer sig metoderna mellan tillverkarna, läs mer på deras respektive hemsidor. Gemensamt är att genomföra en så kallad nollställning/fabriksåterställning och därmed radera innehållet samt att avaktivera eller ta bort funktioner som Hitta min iPhone och Google-konton. Dessa åtgärder är absolut nödvändiga. Om så inte sker kan mobilen inte återanvändas utan måste skrotas.

3. Lägg ut din annons på t ex Blocket eller Tradera. Beskriv produkten och skicket utförligt och använd flera bilder så går försäljningen snabbare: Märke, modell, processortyp, storlek på hårddisk och ramminne, ålder, storlek på skärmen, webbkamera, HDMI-ingång, DVD och priset, är exempel på nyttig information.
4. Prislappen avgörs naturligtvis av marknadsvärdet och det ser du genom att titta på liknande annonser, men här kommer en fingervisning: en fullt fungerande standarddator med tre år på nacken från Dell, HP och Lenovo betingar 2 000-3 000 kronor medan en Mac-dator värderas dubbelt upp.